

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

**збірник тез міжнародної наукової конференції
«Десяті осінні юридичні читання»
(м. Хмельницький, 18–19 листопада 2011 року)**

ЧАСТИНА ТРЕТЯ:

Цивільне право

Сімейне право

Міжнародне приватне право

Комерційне право

Цивільний та господарський процес

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
2011**

УДК 34
ББК 67.0
А 43

А 43 Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Десяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 18–19 листопада 2011 року): у 4-х частинах. – Частина третя. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2011. – 470 с.

ISBN 978-966-8823-50-3 (повне зібрання)

ISBN 978-966-8823-53-4 (частина 3)

У збірнику представлені кращі тези доповідей, які були оприлюднені на Міжнародній науковій конференції «Десяті осінні юридичні читання», що відбулась у Хмельницькому університеті управління та права 18–19 листопада 2011 року.

Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямків: «Цивільне право», «Сімейне право», «Міжнародне приватне право», «Комерційне право», «Цивільний та господарський процес».

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів юридичного напрямку, практичних працівників і широкий читацький загал.

УДК 34
ББК 67.0
А 43

ISBN 978-966-8823-50-3
ISBN 978-966-8823-53-4

© Колектив авторів, 2011
© Хмельницький
університет управління
та права, 2011

Анализ гражданских дел о расторжении браков, рассмотренных в судах Фрунзенского и Московского районов г. Минска за 2007–2008 годы, показал, что на практике нередки случаи рассмотрения дел о расторжении браков граждан Республики Беларусь с иностранцами, заключенных за пределами Республики Беларусь. Из содержания материалов изученных гражданских дел следует, что представленные в суд документы, удостоверяющие заключение брака за границей, оформлены в установленном законодательством порядке [1; 2; 3]. На этом основании можно сделать вывод, что судами проверяется соблюдение требований к оформлению таких документов (ст. 236 КоБС). При этом факт выдачи компетентным органом иностранного государства документа в удостоверение заключения брака свидетельствует о соблюдении формы брака места его заключения (то есть соблюдении требований ч. 2 ст. 230 КоБС в отношении формы заключения брака). В то же время нельзя сделать однозначного вывода, устанавливается ли судебными органами при расторжении браков между гражданами Республики Беларусь и иностранцами соответствие таких браков требованиям статей 17–19 КоБС. Полагаем, в целях правильного рассмотрения и разрешения гражданского дела о расторжении брака судами должны проверяться указанные обстоятельства, что следует отражать в протоколе судебного заседания.

Використані джерела:

1. Архив суда Московского района г. Минска за 2008 г. – Дело № 2-4593.
2. Архив суда Московского района г. Минска за 2008 г. – Дело № 2-736.
3. Архив суда Московского района г. Минска за 2007 г. – Дело № 2-945.

А. В. Коструба

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського,

Сімферополь, Україна

РІШЕННЯ СУДУ ЯК ПРАВОПРИПИНЯЮЧИЙ ЮРИДИЧНИЙ ФАКТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Рішення суду як юридичний факт взагалі є спірним питанням цивільного права і процесу. С.М. Абрамов стверджував, що судові рішення за своєю юридичною природою є наказом суду. Під останнім він мав на увазі припис суду про відповідну поведінку сторін і всіх тих, кого це рішення стосується. Наказ розглядався ним як джерело примусовості й загальнообов'язковості судового рішення. З точки зору М.А. Гуревича, рішення – це судження суду про те, чи існують між сторонами правовідносин, і якщо так, то який їх дійсний зміст. Таке судження на його думку є нічим іншим як підкресленням суб'єктивного права й обов'язку або їх відсутності. Вивчаючи його сутність О.Ф. Клейман також

вважав, що в рішенні по будь-якому позову основним, вирішальним моментом є констатація, підтвердження прав та обов'язків сторін [1, с. 76].

У зв'язку з наведеним склалося три підходи до правової природи судового рішення. Перший полягає у визначенні його як окремого, самостійного юридичного факту, другий – у визначенні як частини фактичного складу, третій – у визначенні судового рішення як результату діяльності суду, який лише підтверджує певні обставини дійсності і не має характеру юридичного факту. Наприклад, на думку М. Г. Авдюкова, «судебное решение... не заключает в себе ни нормативного характера права, ни правообразующего характера юридических фактов». Вчений вказував, що юридичними фактами є не судові рішення, а факти, що мали місце «поза процесом». На його думку судові рішення ніколи не виступає у якості матеріально-правового юридичного факту, що перетворює право; воно завжди є актом правосуддя, що захищає права [2, с. 40]. В той же час ряд процесуалістів, до яких відноситься і В. В. Комаров зазначали, що рішення суду, як правозастосовчий акт, характеризується також і тим, що воно є юридичним фактом [1, с. 78-79]. Такої самої точки зору притримується і М. А. Гурвич, на думку якого перетворювальне (конститутивне) рішення передбачається нормою матеріального права і набуває значення юридичного факту матеріального права, з яким пов'язуються матеріально-правові наслідки [2, с. 40].

Щодо судового рішення як частини фактичного складу, то слід відмітити, що ця думка активно підтримувалася радянським вченим-юристом О. О. Красавчиковим. Вчений вважав, що судові рішення акумулює юридичний склад і фіксує факти складу здійснення цього права, тому рішення суду виступає останнім елементом юридичного складу і є юридичним фактом процесуального і матеріального права [1, с. 79; 2, с. 45]. Пізніше подібна позиція була висловлена В. Б. Ісаковим, який стверджував, що рішення суду є одним з елементів складного юридичного складу і в цій якості виступає як самостійний юридичний факт матеріального права [2, с. 45].

Вважаємо, що на відміну від звичайних юридичних фактів судові рішення мають ряд особливостей. З одного боку, вони, як і інші правоприпиняючі юридичні факти припиняють права та обов'язки сторін як окремий, самостійний юридичний факт. З іншого боку, судові рішення може бути юридичним фактом, який входить до фактичного складу, але воно є не завершальним юридичним фактом, який підтверджує всі попередні на підставі яких виносяться, а навпаки, дає поштовх для включення механізму правоприпинення. Судові рішення як самостійний юридичний факт – це рішення про визнання права власності, про виділ частки у спільному майні, про визнання договору дійсним, тощо. Особливістю цих судових рішень є те, що всі вони породжують правоприпиняючі юридичні наслідки з моменту набрання законної сили. Прикладами судових рішень як правоприпиняючих юридичних фактів, які входять до юридичного складу є рішення про визнання договору недійсним і здійснення реституції, про примусовий викуп нерухомого майна з мотивів суспільної необхідності, про конфіскацію майна, про припинення права власності на об'єкт, який за законом не може належати особі. Особливістю цих рішень є те, що всі вони породжують реальні наслідки лише після вчинення ряду

заходів і дій іншими суб'єктами цивільно-правових відносин. Як правило, з винесенням цих рішень і набранням ними чинності пов'язується момент початку дії механізму правоприпинення, а не сам момент правоприпинення. Правоприпинення в такому сенсі розуміється одна з ознак судового рішення – виконуваність. Її сутність полягає у тому, що сторони можуть звернутися до органів виконання за реалізацією даного рішення [3, с. 114].

Для визначення рішення суду як окремої підстави припинення зобов'язань слід взяти до уваги норми ЦК України, зокрема, ч. 2 ст. 652, ст. 755, п. 10 ч. 1 ст. 1045, п. 1 ч. 1 ст. 1141 ЦК України [4] та ін. Прикладом рішення суду як правоприпиняючого юридичного факту з-поміж переліченого є розірвання договору довірчого управління у випадку здійснення довірчим управителем дій, спрямованих проти інтересів установника управління або вигодонабувача, чи інших протиправних дій [5, с. 14].

Беручи до уваги вищенаведене, можна констатувати, що рішення суду як правоприпиняючий юридичний факт має більш якісну правоприпиняючу властивість ніж інші юридичні факти. Це пояснюється тією обставиною, що в більшості випадків припинення прав і обов'язків учасників цивільно-правових відносин на підставі норм права відбувається за посередництвом належної правової свідомості і правомірної поведінки учасників цивільно-правових відносин. В той же час, коли учасники цивільно-правових відносин не виконують належних нормативних приписів і, відповідно, не допускають реального виконання механізму правоприпинення сторона, чиї права порушені, або особа, яка зацікавлена в результаті завершення дії механізму правоприпинення можуть звернутися до суду для встановлення юридичних фактів, які мали місце в правовідносинах між визначеними сторонами. В такому разі рішення суду, яке встановило юридичні факти може бути виконано як за посередництвом правової свідомості осіб, тобто добровільно, так і в порядку примусового виконання, коли рішення виконується спеціальними органами. В такому разі юридичну і фактично правоприпинення будуть забезпечені примусовою силою держави.

Використані джерела:

1. Талан Л. Г. До питання про сутність судового рішення в цивільному й господарському судочинстві / Л. Г. Талан // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 103. – С. 75 – 81.
2. Хорунжий С. Н. Решение суда в теории юридических фактов как основание возникновения, изменения и прекращения гражданских прав и обязанностей / С. Н. Хорунжий // Государство и право. – 2008. – № 7. – С. 39 – 47.
3. Алиев Т. Т. Презумпция истинности судебного решения в гражданском процессе / Т. Т. Алиев, Н. А. Громов // Государство и право. – 2004. – № 8. – С. 110 – 115.
4. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №№ 40-44. – Ст.356. (із змінами).
5. Венедіктова І. В. Договір довічного управління майном як форма реалізації правового інституту довічного управління майном в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» /